

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МОДЕЛЮВАННЯ
ТА АНАЛІЗУ ПАТОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

МОВНА КОМУНІКАЦІЯ: НАУКА, КУЛЬТУРА, МЕДИЦИНА

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

6–7 червня 2019 року

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2019

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту моделювання та аналізу патологічних процесів (протокол № 9 від 02.05.2019)

Редакційна колегія:

Корда Михайло Михайлович – ректор ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор

Шульгай Аркадій Гаврилович – проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», доктор медичних наук, професор

Кліщ Іван Миколайович – проректор з наукової роботи ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», заслужений діяч науки і техніки України, доктор біологічних наук, професор

Тишковець Марія Павлівна – завідувач кафедри української мови ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», кандидат філологічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української мови ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» **Стефанишин К. Л.**

Автори несуть відповідальність за наукову вірогідність і коректність уміщених у збірнику матеріалів.

Мовна комунікація: наука, культура, медицина : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (6-7 червня 2019 року). – Тернопіль : ТДМУ, 2019. – 120 с.

Матеріали збірника присвячено висвітленню проблем, які обговорювалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мовна комунікація: наука, культура, медицина», а саме: теоретичні основи мовної комунікації, мовна свідомість, мовна особистість, мовна особистість медичного працівника; функціонування мови, нормування мови, культура мови; медична професійна мова, медична комунікація, інтерпрофесійне та інтрапрофесійне спілкування медичних працівників; міжмовні, міжкультурні контакти; література і культура мови; методична наука про формування комунікативної (мовної) компетенції майбутніх медичних працівників; питання змісту україномовної компетенції іноземних студентів; комунікація і розуміння висловлювання; деонтологічні аспекти професійного мовного спілкування; комунікація і текст, мова літературно-поетичного тексту, ідіостилю письменників, медицина і лікарі в художньому тексті. Видання призначене для науковців, аспірантів, викладачів, студентів та всіх, хто цікавиться здобутками у галузі освіти.

Мартін Арроусміт поділяє деякі біографічні елементи з Феліксом д'Ереллом, який у романі ідентифікується як співвідкривач бактеріофага. Через детальну та захоплюючу картину експериментальних лабораторних досліджень практики сімейного лікаря, ідеології, світогляду, Арросміт загалом визначається як класичний науковець, який зосереджується на моральних дилемах, з якими можуть зіткнутися дослідники біомедицини.

Працівник громадської охорони здоров'я у звітах прокоментував у 2001 році, що роман передбачив багато успіхів і проблем, що впливають на сучасну медичну професію, такі як конкуруючі потреби і цілі клініцистів і вчених-медиків; комерційні інтереси фармацевтичних компаній, що розробляють нові ліки та вакцини проти необхідності шукати наукову правду; політичні та соціальні труднощі у розробці програм охорони здоров'я громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалів Юрій. Літературознавча енциклопедія. Т. 1. Київ : «Академія», 2007. 173 с.
2. Яценко Т. Художня література в контексті світової культури : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 136 с.
3. Сынклер Льюиз, Бэббит. Эроусмит. Из-во Художественная литература. Москва, 1973. 799 с.

Буда В. А.

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

МЕДИЧНІ ОПИСИ У РОМАНІ Ю. ВИННИЧУКА «АПТЕКАР»

Сучасній людині важко уявити стан медицини на наших землях кілька сотень років назад. Саме з роману «Аптекарь» читач може отримати певне поняття про методи лікування, хірургію, аптекарську справу, рівень санітарії та гігієни середини XVII століття не лише у місті Львові, а й у всій середньовічній Європі. Звичайно, ми можемо вважати, що усе зображене є художнім вимислом письменника. Але

сам Ю. Винничук наголосив, що «штудіював цілу серію книжок, де описувалися окремі явища та суспільні феномени... «Історія епідемії у Львові» Харевічевої – це книга саме про той період, коли у Львові була моровиця: там дуже добре описується стан каналізації, стан тогочасної медицини» [2].

Оповідь у романі ведеться від імені Лукаша Гулевича, «доктора медицини у місті Львові», точніше, на основі його записок, датованих 1648 роком [1, с. 6]. Син галицького священика здобув освіту «в Падуанському університеті, спочатку на фармації, а потім на хірургії», а у 1635 році «став свідком першої у Європі хірургічної операції на шлунку, яку здійснив славетний пізніше хірург Даніель Швабе» [1, с. 10]. Також він отримав значний досвід з польової хірургії, беручи участь у війні між Туреччиною та Венецією. А потім волею долі Лукаш став власником «королівської» аптеки у Львові.

Таким чином, «медична» тема є однією з основних у романі. Це підтверджується аналізом історизмів у творі, проведених І. Ціхоцьким та І. Боросовською, які «серед найбільш повно і рельєфно» представлених тематичних груп виділили «назви медичних препаратів чи їх складників, хвороб, недугів та лікувальних процедур, медичних термінів...» [3, с. 34].

Вивчати медицину, зокрема хірургію, у середньовічній Європі було надзвичайно складно, адже церква забороняла використовувати людські тіла для анатомічних розтинів. Лукаш описує, як вирішувалась ця проблема: «Підпільна торгівля трупами процвітала. Щойно когось поховують – наступного дня його могила уже й порожня. Траплялись випадки, коли заради зарібку когось убивали, а труп продавали в університети. Так що лекції з анатомії відбувались у глухих підвалах і частіше серед ночі...» [1, с. 11].

У романі змальовано інтер'єр аптеки: «В аптеці всі стіни, аж до стелі, були заставлені шафами й полицями з ясеню. На полицях стояли глечики з гданської глини, гарно розмальовані, і на кожному був каліграфічний латинський напис. А в шафах – щухлядки і скриньки, замкнені на ключ і теж старанно підписані» [1, с. 43]. Вражає своєю різноманітністю «свіжий товар», який завезли в аптеку: «А було тут чимало галуни, камфори, меркурію і бурштину, в окремих слоїчках містились різні запашні живиці – амбра і ладан, сицилійська манна,

грецька мастика, трасант з острова Мореї,...прянощі й приправи: гвоздика, лаврове листя, кмин, індійський імбир...» [1, с. 50]. Значна кількість товару не мала медичного призначення, а, швидше, гастрономічне, але саме прянощі приносили куди більший вигоду, ніж ліки.

В аптеці Лукаш знаходить книгу рецептів, серед яких є багато дивовижних, як от: *«Взяти двох новонароджених щенят, порізати їх на частини, вкласти до поливаного горщика разом із фунтом живих хробаків. Варити протягом дванадцяти годин, аж поки щенята будуть добре розварені. Це дуже добрий засіб на підкріплення нервів, на ішіас, на параліч»* [1, с. 48].

«Взірцева» аптека, як виявилось, повинна мати ще деякі особливі ліки: *«... так зване муміє, точніше менструаційну рідину померлої жінки, Мариноване людське м'ясо, людський тлуц, мох, який виростає на черепі покійника, а також наливку на кістках»* [1, с. 83–84]. Таким чином у сферу «медичної індустрії» був залучений міський кат, який *«мав право на те, щоб узяти собі відрубану голову»* [1, с. 83], а також розпродував різні частини тіла страченого *«на сировину для виготовлення дуже успішних ліків»* [1, с. 152].

Невігластво львівських лікарів проявляється на іспиті, який вони влаштували для Гулевича, аби прийняти його у свій «цех». Так, вони були упевнені, що людське тіло містить двадцять чотири літри крові. А один з екзаменаторів пропагував такий рецепт: *«...хворий повинен відварити яйця у власній сечі, потім закопати їх у мурашнику, і коли мурашки їх з'їдять, хвороба минеться»* [1, с. 82].

Вражаючими є описи антисанітарії, які панували у той час у Львові і часто були причиною морів [1, с. 133–136].

Також у романі прослідковується підтема народної медицини (знахарства), представником якої виступає Рута. Саме вона відкрила Лукашеві «дивовижний засіб», про який він не знав – соляний компрес: *«Себто вона брала цупку шматину, мочила її в соляному розчині, злегка відтискала і клала на рану – жодного разу рана не гноїлася і добре заживала»* [1, с. 279].

Таким чином, у романі Ю. Винничука «Аптекарь» досить правдиво зображено рівень розвитку медицини у Європі середини XVII століття, показано лікарів, які шукають і впроваджують новітні методи лікування, і, на противагу їм, змальовано закостенілих у своїй неосвіченості «докторів»-ремесників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Винничук Ю. П. Аптекар. Харків : Фоліо, 2015. 443 с.
2. Стасиневич Є. Юрій Винничук: Реалізм в літературі – це часто страшенно нудно/ URL: <https://rozmova.wordpress.com/2015/10/08/urij-vynnychuk/>.
3. Ціхоцький І., Боросовська І. Старольвівська белетристика Юрія Винничука: авторська концепція мовного історизму (на матеріалі роману «Аптекар»). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Вип. 68. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2018. С. 30–47.

Вільчинська Т. П.

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

ЛІНГВОПОЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА В НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ КОГНІТИВІСТИКИ

Важливою проблемою сучасної лінгвістики є дослідження мовної особистості письменників. Науковці все частіше наголошують на тому, що аналіз художньої літератури методами і з позицій тільки літературознавства чи тільки лінгвістики не дає ефективних результатів, не розкриває внутрішніх закономірностей художнього тексту. Сьогодні видається недостатнім зосереджуватися на вивченні лише композиційно-змістових або мовностилістичних особливостей таких текстів, відтак розробка способів експлікації концептуального змісту літературних творів із застосуванням методологічних настанов і теоретичних засад когнітивної лінгвістики, концептології, когнітивної поетики, лінгвокультурології належить до актуальних завдань сучасного мовознавства, зокрема лінгвопоетики, оскільки дозволяє глибше розкрити ідіостиль митця слова з урахуванням співвідношення етнокультурного та індивідуально-авторського в тезаурусі творчої особистості.

Метою запропонованої розвідки є з'ясувати стан розвитку лінгвопоетичної проблематики в науковій парадигмі лінгвокогнітивістики.

Українське мовознавство досягло значних успіхів у вивченні художнього тексту як особливого мовно-естетичного утворення. Тра-

КОМУНІКАЦІЯ І ТЕКСТ. МОВА ЛІТЕРАТУРНО-ПОЕТИЧНОГО
ТЕКСТУ. ІДІОСТИЛЬ ПИСЬМЕННИКІВ. МЕДИЦИНА І ЛІКАРІ
В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Бачинська Г. В., Рябініна І. М.

ЩОДО ОБРАЗНО-СЕМАНТИЧНОЇ ПРАГМАТИКИ ЗАГОЛОВКІВ
ПРОЗОВИХ ТВОРІВ О. ВІЛЬЧИНСЬКОГО.....95

Білик Я. С.

«ЛІКИ КОРИСНІ ЛИШЕ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ЗДОРОВИХ...»
(ЛІКАРІ В ТВОРЧОСТІ ЖАНА-БАТИСТА МОЛЬЄРА).....97

Борак В. П., Кравець Н. Я., Ткачук Н. І, Малярчук А. Р.

ПРООБРАЗ ЛІКАРЯ-НАУКОВЦЯ В РОМАНІ СІНКЛЕРА ЛЬЮІСА
«АРРОСМІТ» 100

Буда В. А.

МЕДИЧНІ ОПИСИ У РОМАНІ Ю. ВИННИЧУКА «АПТЕКАР» 101

Вільчинська Т. П.

ЛІНГВОПОЕТИЧНА ПРОБЛЕМАТИКА В НАУКОВІЙ
ПАРАДИГМІ КОГНІТИВІСТИКИ..... 104

Гаргула Т. І.

ПРОБЛЕМА ЛЮДСЬКИХ СТОСУНКІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ТИТАНІЧНОЇ ПРАЦІ ЛІКАРІВ У РОМАНІ «НЕБАЖАНІ
ЕЛЕМЕНТИ» КРИСТІАНА БАРНАРДА..... 107

Кравець Н. Я., Шевчик Л. О.

БАКТЕРІЇ У НАУКОВОМУ ПИСЬМЕННИЦЬКОМУ ДИСКУРСІ 108

Олексій К. Б.

ПОНЯТТЯ КАТЕГОРІЇ В ТЕКСТОЛІНГВІСТИЦІ 109

Руденко М. І.

ПСИХОАНАЛІЗ І ПСИХОКРИТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТИ
ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОСТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА (НА ОСНОВІ
НОВЕЛІСТИКИ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО)..... 112

Наукове видання
Збірник наукових праць

Відповідальність за фактичні помилки несуть автори.
Усі права застережено.
Посилання при використанні матеріалів збірника обов'язкові

Підписано до друку 23.05.2019. Формат 60x84/16.
Гарнітура Noto Serif. Друк офсетний. Папір офсетний № 1.
Ум. др. арк. 6,98. Обл.-вид. арк. 6,23.
Наклад 60 прим. Зам. № 170.

Видавець і виготівник
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».
Майдан Волі, 1, м. Тернопіль, 46001, Україна.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 2215 від 16.06.2005 р.